

Texten är automatiskt genererad. Vi har i nuläget endast möjlighet att erbjuda transkriberingar i obearbetad form.

Den sista februari i år släppte FNs klimatpanel IPCC:s klimatbedömning. Den här rapporten lyfter bland annat det ökade behovet av klimatanpassning, alltså åtgärder som vi kan göra för att hantera det förändrade klimatet i framtiden. Men det konstateras också att det finns gränser för anpassningen. Vi kan inte anpassa oss till allt och det finns också risk för missad anpassning. Men vad innebär rapporten för Sveriges del och vad bör vi ta fasta på när det gäller klimatanpassning av våra landsbygd? Det här är avsnitt 140 av podden Landet som produceras av Landsbyggsnätverket. Jag heter Håkan Montelius. Varmt välkomna till podden Landet. I det här avsnittet så ska vi prata just om IPCC:s senaste rapport och vad den innebär för Sveriges landsbygd och i glesbygd. Först och främst vill jag säga hej och välkommen till Karin Hjerpe, verksamhetsledare på Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning på SMHI. Hej Karin! Tack så mycket! Hej Håkan. Och hej! Jens Berggren, hållbarhetsexpert på LRF. Välkommen till podden Landet.

Ni är dagens två gäster. Jag förstår att ni så klart inte har hunnit läsa hela den här rapporten. Den är väl på cirka 4000 sidor och den släpptes ju bara för någon vecka sedan här nu när vi spelar in podden med Karin, för att börja med dig, vad är dina tankar om det som har rapporterats hittills om IPCC-rapporten? Det här är ju en rapport som beskriver det globala vetenskapliga kunskapsläget och jag tycker att ett viktigt budskap i den här rapporten är att det är bråttom att vi harganska ont om tid nu och välja utvecklingsväg om vi ska få till en klimatresilient utveckling.

Kan man prata om en liten skillnadi tonalitet? Att det är många gånger en dyster läsningi den här rapporten utifrån vad jag har läst in mig på.

Man pratar lite om att det är för sent att förhindraklimatförändringarna utan nu pratar man mer om klimatanpassning.

Så skulle jag nog inte se det utan det här är en av tre rapporter.Den första rapporten. Den handlade just om hur klimatet redan har förändratsoch hur det kommer att kunna förändras framöver.

Och den kom i augusti förra året och sen så kommer det att komma en rapporti början av april som faktiskt behandlar hur vi kan minska växthusgasutsläppen. Så jag tycker inte man ska se det som att vi har gett upp, men att klimatet redan har förändratsoch kommer att fortsätta att förändras och att vi måste jobba med anpassningparallellt med att vi minskar utsläppen. Jens Berggren, LRF. Vad är dinatankar om rapporten? Jag delar väldigt mycket det Karin säger här.Det är ju de på sätt och vis en väldigt jobbigpåminnelse. Nånting vi trodde att ha vetat om ganska länge på det så tycker intedet så mycket nyheter i den här rapporten. Den säger egentligen bara attdet därför vi visste var riktigt illa vid något värre till och med.Och det är ju deprimerande läsning. Det finns ju vissa sakeri rapporten som ändå på något sätt ger en viss möjlighet till det,men vi kanske inte ska kalla optimismen särskilt i de här tiderna.Men liksom kriget pågår i Ukraina och sådana saker bara det attman säger att det inte finns någon särskilt tydlig kopplingmellan krig och förvärrat klimatetsituation. För det är för migändå någonstans en lite uppmuntrande tanke att det ärnågonting har ett klimat påverkar ossoch genom vår reaktion på det kan det få vissa effekter somi många fall hittills har till exempel manifesterats i krig eller andra typerav oroligheter. Men vi har en chans. Vi kan ageraannorlunda. Vi kan hantera de här på ett annat sätt och då är det lätt att den här diskussionen kring anpassning handlar om att det här är inteliksom deterministiskt så det kommer att ledatill ett fruktansvärt elände. Det finns en visshoppfullhet i den synen att vi har fortfarande chanseno ch det tycker ändå någonstans man kan försöka hitta en liten hoppfullhet kring. Den här rapporten beskriver ju huvudsakligen klimatförändringarna på en global nivå och i

vissutsträckning regional nivå. Men Karin kan man ändå utläsa någonting om vad som är relevant för Sverige och för våra landsbygd där och vilka effekter det här kommer få för oss här i Sverige. Det finns ju regional nivå som du sa och där är det Europa. Och det är ju också relevant för Sverige naturligtvis. Och där är det fem stycken nyckelrisker som pekas ut för just Europa. Och då handlar det om översvämningar som kan påverka människor, ekonomi och infrastruktur. Det handlar om stress och dödlighet från ökande temperaturer och värmeextrem, ekosystemstörningar både på land och i havet och vattenbrist i delar av Europa. Och så kommer sämre skördar på grund av kombinerade varma, torra förhållanden och extremväder som en sån här punkt. Och det blir ju väldigt relevant för just landsbygden. Skulle du säga att det är just extremväder som är den stora faran för den svenska landsbygden?

Jag skulle nog säga varma och torra förhållanden. Och det är klart, det kan ju vara värmeböljor och extrem torka. Men överhuvudtaget så och de här gradvisa förändringarna med förflyttningar, vegetationszoner och annat. Det är också någonting man behöver ta hänsyn till inom lantbruket. Men Jens då, utifrån LRFs perspektiv. Vilka konsekvenser ser du då? Att klimatförändringarna ger för Sveriges lantbrukare och för skogsägare? Och så vidare. Jättebra frågor, men så fruktansvärt stort att det är svårt att ge någon riktigt bra bild. Det delar ju allt det som Karin tar upp. Men utöver de här fysiska riskerna som man har diskuterat om man ser en ökning i temperaturen en ökning i nederbörd eller andra sätt utöver dem som jag ser det, riktigt, riktigt stora risker som jag upplever det. En ökning i variationen. Att vi blir mindre... vet vad som kommer att hända om man kan uttrycka det så. Vi är ganska vana vid att leva i att det snöar på vintern, det smälter på våren. Det kan vara lite torrt i vissa delar av landet i början av sommaren och så vidare. Det har följt ett ganska konstant mönster och under de senaste cirka tiotusen åren den tidsepok som kallas Holocen. Och vi har anpassat vår beräkningsmetod. Landskapet ser ut så som det gör på grund av den här påverkan. Insekter beter sig såsom det gör, fåglar. Allt är liksom en del i detta och nu förändras det. Och det här som har varit lagom där både växtlighet, bönder, skogsägare trivs. Det blir allt mindre av det och mer av

de här extremerna och vi vet inte när de kommer. Det där tror jag kanske är den stora storutmaningen att faktiskt få folk, våra lantbrukare, våra skogsägare, att våga satsa även under knepigare förhållanden. Hur ska man då tänka som lantbrukare för att klimat- anpassa sin verksamhet? Måste man lägga mer pengar just för att täcka upp för alla olika eventualiteter.

Det är en jättebra fråga och jätteknepig sak det där. Som sagt, det kan ju både bli blötare och torrare och under samma år.

Och hur ska det då gör? Ska du satsa både på dränering och bevattning? Vad kan man göra det här

sammanhanget? Därför att det är väldigt, väldigt knepigt att veta. Jag tror att vi ska akta oss för för mycket

riskminimering. Vi måste våga satsa, men det kräver tid. Dels att kunniga lantbrukare vet hur de ska hantera detta.

Förhoppningsvis också visst till vissa deler farna lantbrukare som vet hur just min mark fungerar under de här förhållanden.

Hur bränder ser ut i min skog? De som har sett det här

tidigare har otroligt viktiga kunskaper, för de blir mer av det som historiskt sett har varit dåligt om man säger så. Men till

exempel ett jätteproblem är ju att vi pratar mycket om

precision-på jordbruk. Men precision är mycket svårare när

hela grunden skakar. Hur kan du veta vad du ska göra rätt för

du när du inte vet hur

verkligheten kommer att se ut? Karin, vilka sårbarheter ser du

i det svenska samhället och i det svenska lantbruket som du

tycker att vi behöver prioritera och jobba med just nu?

Inom det svenska lantbruket, där man kan säga är ju som

Jens är inne på att vattenförsörjnings- frågan är naturligtvis

viktig. Både mer och mindre vatten är ju något som kan

påverka mycket och att det kan bli ökad konkurrens om

vattnet med andra näringar eller intressen i samhället. Och så

har vi ju det här med skadegörare, sjukdomar, invasiva

främmande arter som kan bli väldigt problematiska framöver.

Jens, vad ser du för svårigheter.

När man bara betänker saker nu på våren. Att våra flyttfåglar

kommer hit beroende på hur vädret är, hur solen står där nere

i Afrika dit man flyttat. Men att insekterna här kläcks av den

värme som finns just här och där kan det bli en enorm

obalans om värmen kommer tidigare än vad flyttfåglarna är

vana vid. Och det var hur det påverkade ekosystemtjänster

man pratar om. Plus det som naturen har levererat till oss och hjälpt oss med så att vi får en brabalans. Kan ju stökastill otroligt av detta och då är frågan hur agerar vi då? Ett svar kan vara att ja, men vi använder mer av olika typer av växtskyddsmedel för att hantera detta. Men om det då förvärrar ännu mer för de fåglar som faktiskt lyckats komma hit i tiderna så kan det ju dock skapa ännu större problem. Så här tror jag just det här som Karin är på att vi måste tänka stort och brett. Jag brukar, jag är ju hållbarhetsexpert, brukarsäga att hållbarhet handlar om att hålla väldigt många tankar i huvudet samtidigt och det blir extra viktigt nu. För de här var samvariationen mellan alla de saker som samtidigt påverkas av klimatförändringen måste de liksom kunna fixastill tillsammans.

Jag skulle säga att förutsättningarna för att få till en braklimatanpassning av lantbruket ser ut i Sverige i dag. Den första saken är att klimatförändringen kommer att bli mindre allvarlig här än på andra ställen. Det andra är att klimatförändringen hos oss delvis innebär att vi få ett klimat som liknar det som har funnits på andra ställen på många andra platser så går man utanför det som har funnits tidigare. Men vi kan inte kopiera lösningar som man har haft till exempel längre söderut. För att kunna hantera de utmaningar som de tidigare haft. Vi kan låna växtmaterial och annat från vad vet jag, i norra Tyskland eller Holland och kunna använda det här medan de kanske måste utveckla någonting helt nytt. Så den sista saken är att vi har ju och det är både en fördel och nackdel att också väldigt erfarna lantbrukare. De har varit med ett långt tag. De har mött många somrar och odlingsår och torra vårar och såna saker som man erfarenhet av att kunna hantera det här. Utmaningen där är ju vi att lyckas få in de unga och kunna föra över den här kunskapen på nästa generation. Och där är man inte lika optimistisk just idag. Men jag tror att den förändringen kommer också.

Karin, vad säger du. Görs det tillräckligt i Sverige vad det gäller klimatanpassning av lantbruket. Nej, det visar vi både IPCC-rapporten i ett globalt perspektiv att den anpassningsom har genomförts har kanske delvis minskat konsekvenserna av klimatförändringarna. Men det finns fortfarande stort glapp mellan de behov som man ser och den

anpassning som har genomförts. Och om vi går till Sverige så har expertrådet dragit motsvarande det nationella expertrådet för klimatanpassning, dragit motsvarande slutsatser att arbetet går för långsamt. Det behöver göras mer. Ja, vad mer behöver göras. Här har det nationella expertrådet för klimatanpassning bland annat beskrivit att om vi om vi tittar specifikt på landsbygden, att översvämningar är ganska väl kartlagda i städer och urbana miljöer, men däremot inte i samma utsträckning på landsbygden och att det behövs mer kartläggningar av den typen. Att kommunernas roll som kunskapsöverförare till allmänheten behöver öka och att natur-baserade åtgärder förordas i större utsträckning. Det här innebär ju att man behöver mer fysisk planering där både staden och landsbygden ingår. Eftersom vissa av de naturbaserade åtgärderna, som då i första hand syftar till att skydda en stad, behöver utföras utanför staden på landsbygden. Det här gör att det behövs en tydligare koppling mellan stad och landsbygd och den gemensamma planeringen.

Men jag tror generellt att vi har varit ganska duktiga på som var inne på tidigare här små åtgärderna för att åtgärda enskilda problem, men däremot det här tänket kring transformation. Vad vill vi uppnå? Hur får vi ett resilient samhälle som kan möta klimatförändringar? Och vad behöver vi då ta för delsteg för att nå dit som både är rättvist och socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart? Där tror jag vi har en del kvar att göra. Finns det en risk att vi gör fel anpassningar som kanske kan förvärra situationen istället för förbättra den? Ja, absolut, det gör det. Det är någonting som man också lyfter i den här IPCC-rapporten. Att det man kallar missanpassning att det finns tydliga tecken på det. Kan du ge ett exempel på att det finns risker? Ja, man kan ju tänka att att en ökad vattenanvändning för att möta ökad bevägning skulle kunna påverka livsmiljöer för vattenlevande arter. Jens, vad ser du för risker att vi gör fel anpassningar än i dag? De som är väldigt många och jag tror att det bland annat bygger på att vi måste tänka lite längre fram. Många människor upplever och diskuterar klimatanpassning utifrån den situation vi har i dag och hur ska vi göra nu? Men jag tror att vi måste

kasta fram den där tanken, att vi ser det där framtida samhället som funkar ut. Och jag kan inte komma någon annanstans. När man pratar om hållbarhet så är det svårt att säga exakt vad som kommer att vara hållbart i en framtid som okänd, men vad vi vet i vad som inte är hållbart och det förbruka det som fossiler och ändliga material. Det kan inte enligt någon definition vara hållbart. Det måste vi sluta med. Hur ser då den framtid där vi inte använder fossiler i samma utsträckning som vi gör idag? Eller kanske inte alls använder fossiler. Men då måste nästan allt samhället ha att leva av, komma från det som fotosyntes ger oss och det vi kan återvinna och i det samhället, då är det både jordbruksmark och skogsmarken som det som möjliggör denna fotosyntes är så otroligt viktiga, liksom produktionsresurser. Det är dom som är det som framtidens oljeshejker eller vad man ska kalla dem. De personer som har förmågan att omvandla mark till mat och material är jätteviktiga. Och då måste vi börja planera utifrån den synvinkeln. Det handlar inte så mycket som jag tror jag känner idag. Man pratar väldigt mycket om att ta bort det som är dåligt och det tror jag att det är en viktig sak. Det är mycket lättare att bryta ner. Den svårare utmaningen har vi att lyfta fram det som är bra och det som kan bli den stabila basen för vår samhällsekonomi i framtiden. Och det görs det för lite av. Det är ju många som känner mycket klimatångest över vart utvecklingen är på väg och man känner stark oro, inte minst när man läser en sådan här rapport. Vad skulle det säga att man kan göra som enskild individ? Ibland så känner man sig väldigt maktlös över att det här är en så stor fråga som berör. Det är en global fråga och att jag som enskild människa inte kan göra så mycket. Vad skulle ni säga att man kan göra på individnivå? Karin. På individnivå. Har man sån tur att man är fastighetsägare kan man setill och klimatsäkra sin egen fastighet. Vi behöver alla bli duktigare på att veta hur vi ska bete oss i samband med värmeböljor. Det finns mycket man kan göra kring anpassning som enskild person, men också förstås att tänka på sina utsläpp av växthusgas och både påverkar politiken och samhället och bidrar själv så gott man kan. Jag vill absolut inte att man ska känna sig handlingsförlamad, utan tvärtom så har vi fortfarande all möjlighet att påverka vår

framtid. Dels genom att styra in oss på vilket klimat vi vill ha genom att minska våra utsläpp kraftigt är fortfarande fullt möjligt, men också anpassa oss till det klimat som vi vet ska komma i framtiden. Och både den här IPCC-rapporten och rådetsrapport och annat som vi pratar om. Det är precis det som Jens pratar om att vi ska få ett hållbart samhälle på alla plan. Ett hållbart samhälle som också funkar i ett förändrat klimat. Så vi ser framför oss att vi har möjlighet att få det bättre på alla sätt. Och Jens, vad säger du då om man är aktiv inom lantbruket som företagare eller att man bor på landsbygden om man ska vilja ha råd och idéer på hur man kan själv arbeta för att bidra till ökad klimatanpassning och minska sårbarheten i samhället. Vad ska man göra då? Vi har svårt att komma med några generella saker, men det är också en viktig sak jag tror vi måste förmedla till resten av världen. Allt detta är ju lokalt, så vad som passar alla lantbrukare, alla skogsägare är världsmästare på sin mark. Det är de som kan det här bäst och de gör det lite svårt. En annan sak som är lite svårt att faktiskt på många områden som ligger i det svenska lantbruket väldigt långt fram i hur de agerar på det här området. Så därför går det inte att ta någon generell sak men ett typexempel är ju hur oftast du ökar mullhalten i din jord så är det väldigt bra. Det är väldigt pratat mycket om det här med kolinlagring som en utsläppningsminskningsåtgärd, men också en otroligt viktig anpassningsåtgärd för en jord med högre mullhalt har allt lättare att hantera torka utan för mycket vatten och sådana saker. Som ett exempel. Men jag tror också att man till exempel som skogsägare bör titta mer på hur man har högre lövinblandning för att minska risker för både bränder men också skapa flerlivsmiljöer som kan fungera. Men allt det här är ju sådant som man ofta gör i dag. Jag tänker att i många, många fall så handlar det om att tänka, kanske efter en gång extra i sina beslut kring sin verksamhet. Och jag tror också att man ska liksom faktiskt efter den viktigaste saken. Kanske för världen, inte bara för folk på landsbygden med det försöka undvika den enorma tendensen också kring polarisering de här frågorna. För det är någonting vi behöver i den här situationen vi befinner oss i är att sluta bråka med varandra och försöka hitta gemensamma delar där vi kan

komma vidare tillsammans. För ingen kommer att klara av detta för sig. Jag får många frågor. Hur skalandsbygden göra för att lösa sina klimatproblem. Det handlar inte om det. Hur ska vi göra för att lösa våra? Och det måste vi göra tillsammans. Men om man vill ha tips och råd och hjälp för att jobba mer för en ökad klimatanpassning, var kan man vända sig då? Har ni några bra tips häravslutningsvis? Ja, men jag vill göra, lite reklam för vår webbplats. Klimatanpassning.se Det är en portal för kunskap om klimatanpassning. Det är många myndigheter som är avsändare för det och där finns uppdaterad och aktuell information samlad. Så det tycker jag man första väg innebär. Och så kan man leta sig vidare därifrån. Jättebra tips Jens, har du några tips? Jag tror att alla våra rådgivare Greppanringen och andra har oftast börjat agera i den här riktningen redan nu. Men många svårigheter där är ju att göra saker du kan göra. Som på ditt eget lantbruk om du är jordbrukare och skogsbrukare. Annan sak hur samhället i övrigt förändras. Vilken efterfrågan kommer att finnas på vilka produkter framöver? Det här gör att det är ett otroligt komplext problem är inte bara att du löser det tekniskt på ditt lantbruk, men också fundera på även vad kommer konsumenterna vilja ha och också tillåta att inte ställa olika bruksformer om det är biodynamisk, regenerativt, kravmärkt och så kallat konventionellt eller någonting annat mot varandra. Allt det här är jättebra sätt att lära oss mer. Så jag tror just denna tolerans är otroligt viktig. Det får bli sista ordet i dagens avsnitt av podden Landet. Jens Berggren, LRF, och Karin Hjerpe, Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning, SMHI. Tack så mycket att ni var med i podden! Tack så mycket. Tack så mycket. Och det återstår bara mig att säga att podden Landet produceras av Landsbygds-nätverket. Redaktör var Ingrid Whitelock och jag som har lett det här samtalet heter Håkan Montelius. Hoppas att vi hör sig nästa avsnitt.